

ČESKÉ RODINNÉ PRÁVO

POJEM, VÝZNAM, SYSTÉM, ZÁSADY,
PRAMENY, VÝVOJ

© Zdeňka Králíčková, 2012

PRAMENY

- VNITROSTÁTNÍ
 - LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD (č. 2/1993 Sb.)
 - ZOR (z. č. 94/1963 Sb.)
 - ZRP (z. č. 115/2006 Sb.)
 - OZ (z. č. 40/1964 Sb.)
 - ZSPOD (z. č. 359/1999 Sb.)
 - OSŘ (z. č. 99/1963 Sb.)
 - ZPMS (z. č. 97/1963 Sb.)
- MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY
 - ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD (č. 209/1992 Sb., čl. 8)
 - ÚMLUVA O PŘÁVECH DÍTĚTE (č. 104/1991 Sb.)
 - ÚMLUVA O OCHRANĚ DĚTÍ A SPOLUPRÁCI PŘI MEZIN. OSVOJENÍ (č. 43/2000 Sb. m. s.)
 - EVROPSKÁ ÚMLUVA O OSVOJENÍ DĚTÍ (1967 - č. 132/2000 Sb. m. s.) (revize 2008 - www.coe.int)
 - EVROPSKÁ ÚMLUVA O VÝKONU PRÁV DĚTÍ (č. 54/2001 Sb. m. s.)
 - EVROPSKÁ ÚMLUVA O STYKU S DĚTMI (č. 91/2005 Sb. m. s.)

2

LITERATURA

- Hrušáková, M., Králíčková, Z.: České rodinné právo. 3. vyd. Brno: MU, 2006.
- Hrušáková, M. a kol.: Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.

3

POJEM RODINNÉ PRÁVO (objektivní, co je po právu?)

- *pilíř* soukromého práva, mající zásadní význam pro celý právní řád, reguluje:
 - *manželský/partnerský* či
 - *jiný rodinný status: mateřství, otcovství* ► *příbuzenství*
- *systém* právních norem, upravujících *statusové, osobní a majetkové poměry* mezi
 - manžely/partnery (*manželské/partnerské právo*) a
 - dalšími lidmi, které k sobě váženou rodinná či obdobná pouta: rodiče a děti, prarodiče a vnuci, sourozenci, tzv. nevlastní rodiče a děti, pěstouni a děti, opatrovníci, poručníci, atd. (*rodinné právo v užším smyslu*)

4

POJEM RODINNÉ PRÁVO (subjektivní, zda subjektu náleží konkrétní práva, resp. oprávnění, zda je objektivním právem dovoleno či nedovoleno se určitým způsobem chovat?)

- přirozená práva
- Listina: čl. 2/3:
„vše, co není zákonem zakázáno, je po právu dovoleno“
- Lidskoprávní úmluvy

5

SYSTÉM RODINNÉHO PRÁVA x systematika kodexu

- manželské/partnerské právo
- rodiče a děti: rodičovství, rodičovská zodpovědnost
- instituty náhradní (rodinné) péče
- varia: opatrovnictví, poručenství
- x
- sociálně-právní ochrana dětí - právo veřejné
- Listina: čl. 2/2:
„Státní moc lze uplatňovat jen v případech a mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon.“

6

ZÁSADY

KAŽDÝ MÁ PRÁVO NA RESPEKTOVÁNÍ SVÉHO SOUKROMÉHO A RODINNÉHO ŽIVOTA

- AUTONOMIE VŮLE (A JEJÍ LIMITY)
- OCHRANA SLABŠÍ STRANY (BLAHO DÍTĚTE)
- SOLIDARITA

+ OBECNÉ ZÁSADY PRÁVNÍ

- DOBRÁ VÍRA
- DOBRÉ MRAVY
- ZÁKAZ ZNEUŽITÍ

x ZÁSADY JEDNOTLIVÝCH

INSTITUTŮ
(manželství:
monogamie, rozvod)

VYVAŽOVÁNÍ: POMĚRNOST CÍLE A PROSTŘEDKU

7

HISTORICKÝ EXKURZ

VÝVOJ RODINNÉHO PRÁVA

8

První republika

- Z. č. 11/1918 Sb.: recepce ABGB/uherského práva (*dualismus*)

ABGB: první díl: o právu osobním

hlava druhá: o právu manželském

hlava třetí: o právech mezi rodiči a dětmi

hlava třetí: o poručenstvích opatrovnických

- z. č. 320/1919 Sb., manželská novela/rozlukový zákon

- Ú. z. č. 121/1920 Sb., Ústava (výsady pohřbívání a rodu se neuznávají)

- pokusy o rekonstrukci/revizi ABGB (kompilační komise)

- r. 1937: vládní návrh nového OZ (tisk č. 425, IV. volební období)

RP nebylo do návrhu zahrnuto! (r. 1924 publikace)

9

Nacistická okupace

- r. 1939 -1945

- tři kategorie obyvatelstva

- Německé (oblig. civilní sňatek)

- Protektorátní

- Pod Norimberskými rasovými zákony

- zákaz sňatku mezi Němci a Židy

- paternity: ingerence státu

- árizace židovského majetku

10

„Právnícká dvouletka“

- r. 1947 - 1948

- Ú. z. č. 150/1948 Sb., Ústava

- společná československo-polská komise

► zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

- + legislativní technika

- + jazyková úroveň

- - atomizace právního řádu, sovětský model

- - sekularizace: obligatorní civilní sňatek

- + zrušení zasnub a ohlášek

- + redukce překážek manželství (ale od r. 1952 cizinci: souhlas)

- + zjednodušení rozvodu (KR, ale vina)

- + manželské majetkové právo: možnost smluv

- + kodex práv dětí, rovnost rodičů

- - kolektivizace péče o děti, - osvojení jen nezletilých

11

Šedesátá léta

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

- - ideologické úvodní články

- - zjednodušování, vulgarizace

- - bagatelizace majetkových práv

- bezpodílové spoluvlastnictví manželů (BSM) vyčleněno do zákona č. 40/1964

- Sb., OZ, upraveno kogentně, předmětem jen věci v osobním vlastnictví

- ochrana majetkových práv dítěte chyběla zcela

- + další zjednodušení rozvodu (KR bez viny, ale příčiny)

- + zakotvení péče 3. osoby (pěstounská péče od r. 1973)

- + osvojení jako úplné

r. 1982 novela

12

Po roce 1989

- změna hodnotové orientace
- přijetí nové Ústavy, Listiny základních práv a svobod a mnoha lidskoprávních úmluv
- 1992 - přijetí zákona č. 234/1992 Sb., obnoven církevní sňatek
- 1995 - Nález ÚS č. 72/1995 Sb.
- 1998 - přijetí zákona č. 91/1998 Sb., tzv. velké novely ZOR
- 1999 - přijetí zákona o soc. právní ochraně dětí
- 2004 - přijetí zákona č. 422/2004 Sb., o „utajených porodech“
- 2006 - přijetí zákona č. 115/2006 Sb., o reg. partnerství
- 2010 - Nález ÚS č. 244/2010 Sb. (zrušen § 57/1 ZOR)

13

VELKÁ NOVELA ZÁKONA O RODINĚ 1998

POZITIVA

- DEPURIZACE
- ROZŠÍŘENÍ VAD U UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ (omyl, BV, úkon)
- ZAVEDENÍ OBLIGATORNÍHO PŘEDODDAVKOVÉHO ŘÍZENÍ
- ZAKOTVENÍ ZDÁNLIVÉHO MANŽELSTVÍ
- ZMĚNA BSM NA SJM V OZ
- UMOŽNĚNÍ ROZVODU „DOHODOU“
- ZAKOTVENÍ TVRDOSTNÍ KLAUZULE
- VÝSLOVNÁ ÚPRAVA MATĚŘSTVÍ
- OCHRANA NEZLETILÉHO RODIČE
- OCHRANA NEMANŽELSKÉHO OTCE
- RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST (sistace)
- TRANSPARENTNOST OSVOJENÍ
- ROZŠÍŘENÍ VÝŽIVNÉHO (dětí, rozvedeni, neprovdaná matka 2 roky)
- REHABILITACE PORUČNÍKA A MAJETKOVÉHO OPATROVNÍKA

NEGATIVA

- INTERPRETAČNÍ A APLIKAČNÍ PROBLÉMY U JEDNOTLIVOSTÍ
 - např. popírání otcovství dítěte narozeného po rozvodu

14

REKODIFIKACE RODINNÉHO PRÁVA

- Věcný záměr Ministerstva spravedlnosti (č.j. 2623/00-L ze dne 29. ledna 2001)
- Eliáš, K., Zuklínová, M.: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha: Linde 2001.
- Vládní návrh občanského zákoníku
 - www.psp.cz, č. 362, VI. volební období,
 - www.senat.cz
 - www.prezident.cz (NOZ podepsán 20. 2. 2012)

část II Rodinné právo

15